

Huishoudelijke verpakking & milieu:

«Gouden medaille voor ons land»

Paul Verhaeghe

Ere-Afgevaardigd Beheerder FEVIA (Federatie Voedingsindustrie)

Halverwege 1992 heeft de toenmalige premier Jean-Luc Dehaene 'in première' de milieutaksen gelanceerd. Het kwam hem goed uit want hij was net terug van de Wereldtop over duurzame ontwikkeling in Rio de Janeiro. De politieke druk was sterk en dus moest er snel een 'ecologisch' schot in de roos worden afgevuurd. Alle eenmalige drankverpakkingen zouden in de toekomst aan een drastische milieutaks worden onderworpen.

Weinigen beseften op dat ogenblik dat de diepere inspiratie achter dit regeringsproject niets met milieuzorg te maken had. Het ging erom de derde staatshervorming door het parlement te jagen en de liberalen waren niet bereid vanuit de oppositie hun medewerking te verlenen. Als enig alternatief resteerde de groene partijen over de brug te krijgen. En voor wat hoort wat.

Historische achtergrond

Tien jaar betekent voor het collectieve geheugen een heel lange periode. Wie herinnert zich nog dat sedert het einde van de tachtiger jaren overleg op gang was gekomen tussen de Vlaamse overheid - de regering onder leiding van

foto: FOST Plus

Gaston Geens en OVAM - en het bedrijfsleven ten einde samen de onstuimige stroom van verpakkingsafval in te dijken? Wie weet nog dat op 26 maart 1991 een formeel convenant terzake werd getekend tussen minister Theo Kelchtermans en de representatieve woordvoerders van de betrokken sectoren? We waren dus net één jaar onderweg met de uitvoering daarvan toen de bulldozer van de milieutaksen het terrein kwam bezetten.

Na de schokkende verkiezingen van het najaar 1991 zijn - niet zonder perikelen - identieke convenanten gesloten voor de regio's Brussel en Wallonië. Een klein mirakel van interregionale coherentie, hoogst noodzakelijk binnen een markt van amper 10 miljoen consumenten. Drie uiteenlopende regimes zouden er tot perverse effecten hebben geleid.

Bij aanvang stootte de aankondiging van de milieutaksen met betrekking tot de drankverpakkingen op naïef ongeloof bij de sectorale organisaties die via de milieuconvenanten hun verantwoordelijkheid al hadden opgenomen. Dit kon toch niet! Een federale regering die zich langs het achterpoortje van haar fiscale bevoegdheid opnieuw ging moeien met het bij uitstek geregionaliseerde milieubeleid? Zouden de regio's dit zomaar slikken?

foto: FOST Plus

SORTEREN KAN GELD OPBRENGEN

U bent een KMO? U ontpakt en laat uw bedrijfsmatig verpakkingsafval in rolcontainers ophalen? Als u sorteert, komt u in aanmerking voor een premie die VAL-I-PAC betaalt aan bedrijven die een inspanning leveren om te sorteren.

Wat moet u doen? In plaats van uw containers met gemengd verpakkingsafval te vullen, kan u beter karton in één afzonderlijke container verzamelen, uw krimpfolie

in een afzonderlijke plastic zak en alles laten ophalen door een door VAL-I-PAC erkend ophaler.

Zo bespaart u niet alleen op de kosten van de ophaling, maar geniet u bovendien van de VAL-I-PAC premies.

Sorteren: voordelig voor het milieu, voordelig voor uw bedrijf.

Voor verdere inlichtingen kan u terecht bij uw ophaler of op de site van VAL-I-PAC (www.valipac.be)

VAL-I-PAC

Een pak van uw hart.

VAL-I-PAC vzw Koningin Astridlaan, nr 59 bus 11, B-1780 Wemmel, tel. 02/456 83 11

Klein Duimpje had nauwelijks zijn eerste verjaardagskaars uitgeblazen of daar kwam het oog in oog te staan met de schrikaanjagende reus van de milieutaksen. Het kreeg de tijd niet meer om stapsgewijze de kindertijd en daaropvolgende puberteit te doorlopen. Zonder dralen moest het zijn zevenmijlslarzen aantrekken en de grote sprong maken naar de volwassenheid: veel meer doen, veel sneller en met omvangrijke budgetten. Daarom werd de naam 'Fost' omgetoverd in **Fost 'PLUS'**. Dit was de makkelijkste klus. Maar welk project? En hoe te financieren? Er bestond ook nog een ontstellend gebrek aan basisinformatie en -inzichten. Toen zijn drie 'pioniers van het eerste uur' in de meest geëngageerde sectoren met de pet rondgegaan om bij hun leaders een lening 'à fonds perdu' van € 750.000 te verkrijgen. Minder dan 1% van het huidige jaarbudget van Fost Plus, maar dat was toen veel geld. Het heeft toegelaten een grondige studie te laten uitvoeren door het toenmalige *Coopers & Lybrand*. Daarmee kon de doorbraak worden geforceerd. Op enkele maanden tijd lag de blauwdruk op tafel van zowel de optimale werkmethode als de nodige structuur en statuten. Begin 1994 was Fost

foto: FOST Plus

■ Samen met de gemeenten en intercommunales zorgt Fost Plus voor de gescheiden ophaling van de huishoudelijke verpakkingen.

Plus op de been en kon de intussen gerekruteerde gedelegeerd bestuurder met een kleine staf aan de slag. Ondertussen is het personeelsbestand uitgegroeid tot bijna 60 medewerkers.

Fost Plus werkt op basis van eenvoudige principes. Ondernemingen van de drankenindustrie en -distributie kwijten zich op gegroepeerde wijze van hun '**recyclage**' verplichtingen voortvloeiend uit de milieutaksenwet. Daarnaast trachten zij en alle andere ondernemingen die huishoudelijke verpakking op de markt brengen te voldoen aan de **terugnameplicht** die hen door de drie regio's is opgelegd. Samen vragen zij daaromtrent - na de bewijzen te hebben geleverd - de formele erkenning door de overheid en bekomen aldus vrijstelling van de milieutaksen en/of kwijting van de regionale verplichtingen. Dit impliceert dat Fost Plus, samen met de gemeenten en intercommunales, de **gescheiden ophaling** van de verpakkingsmaterialen opzet en daartoe de benodigde financiële middelen ter beschikking stelt. Aansluitend moet Fost Plus ervoor instaan dat de verzamelde materialen via sectoraal opgerichte platforms op betrouwbare wijze hun weg vinden in de **afzetkanalen van de recyclagesector**. De som van de aldus gerecycleerde tonnages moet minstens de wettelijk bepaalde percentages bereiken van de huishoudelijke verpakkingsmaterialen die alle leden van Fost Plus samen op de markt brengen. Het zijn dezelfde leden die voor de financiering instaan door in verhouding tot hun respectieve output het '**groene punt**' op hun verpakkingen te betalen. Aan elk van hen de zorg om deze kost via de verkoopprijs op hun klanten te verhalen.

De erkenning van de door Fost Plus behaalde resultaten komt toe aan de drie regio's. Zij hebben daartoe het I.S.A. (**Interregionaal Samenwerkingsakkoord**) gesloten. Een staaltje van typisch Belgisch pragmatisme dat bovendien nog behoorlijk werkt ook. De huidige erkenning van Fost Plus dateert van 1998 met een looptijd tot einde 2003. Vorig jaar, echter, hebben de regionale instanties eenzijdig een aantal voorwaarden gewijzigd. Dit heeft bij de bondgenoten van het bedrijfsleven vele wenkbrauwen doen fronsen. Hoe zat het met de broodnodige rechtszekerheid? Wil de overheid verder in vreedzame synergie aan dit dossier werken? Uiteindelijk werden hier en daar de hoeken wat afgerond, zodat Fost Plus momenteel onder min of meer bevredigende voorwaarden verder kan opereren.

Resultaten Fost Plus

Wat heeft het tot hier toe allemaal opgeleverd? Veel geblaat in elk geval, maar hoeveel wol? Beantwoordt het systeem 'Fost Plus' aan de verwachtingen die de burgers, overheid en bedrijfsleiders er in hebben gesteld?

In *De Standaard* van 25 mei 2002 titelt milieuredacteur Antoon Wouters 'Belg bij Europese top van recyclage'. Hij citeert:

- **Bijna alle gezinnen sorteren hun verpakkingsafval en zij doen dat zeer goed;**

- Fost Plus recycleert ruim 80 % van de huishoudelijke verpakkingen tegen een prijs die meer dan twee keer goedkoper is dan in Duitsland;
- Van ruim 9 miljoen Belgen wordt het verpakkingsmateriaal selectief opgehaald (de ontbrekende 1 miljoen inwoners horen thuis in gemeenten en intercommunales die (nog) geen overeenkomst met Fost Plus hebben gesloten).

Laten we even de nuchtere cijfers bekijken:

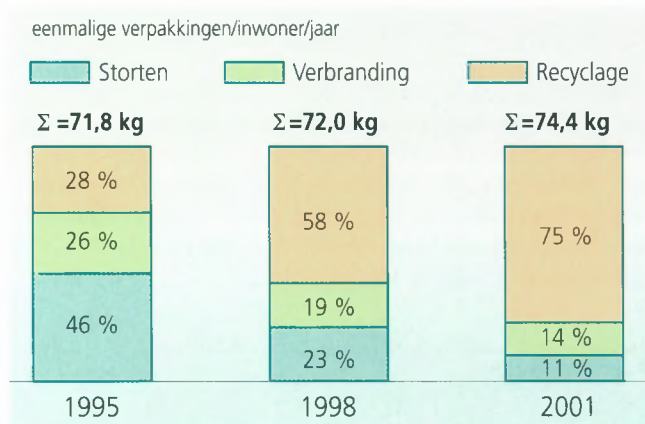
Samen vertegenwoordigen de 6.400 leden van Fost Plus 93% van alle op de Belgische markt gebrachte eenmalige verpakkingen van het huishoudelijke type (= 764 Kt). Een quasi niet meer te verhogen representativiteit.

In België bedraagt de afzet van eenmalige verpakkingen momenteel 74,4 kg per inwoner/jaar. We scoren daarmee prima binnen de Europese Unie (EU), waar dit cijfer in bijna alle lidstaten ver boven de 80 kg ligt.

Tijdens de periode 1995 - 2001 (1994 = startjaar Fost Plus) is de recyclage als volgt geëvolueerd:

Grafiek 1

De evolutie van de recyclage van eenmalige verpakkingen in België in de periode 1995-2001 (1994 = startjaar Fost Plus)

Een ronduit spectaculaire ontwikkeling. Op zes jaar tijd is de tonnage bestemd voor verbrandingsoven en stort teruggelopen van 51,7 naar 19,1 kg per inwoner/jaar en het aandeel ervan van 72 naar 25% teruggedrongen. De werkelijkheid overtreft de verwachtingen die zelfs de meest stoutmoedige optimist 8 à 10 jaar geleden voorop had durven stellen.

De pluim mag in elk geval niet uitsluitend op de hoed van Fost Plus worden gestoken. De verdienste komt in de eerste plaats toe aan de **consument**. Zonder haar of zijn medewerking aan de bron - te beginnen bij het scheiden van de materialen in de gezinskeuken - zijn alle andere actoren stroomafwaarts op de recyclageketen eraan voor de moeite. Wij, Belgen of Vlamingen, blijken wel degelijk in staat te zijn bij te dragen tot de verwezenlijking van een maatschappelijke doelstelling mits ze op ernstige,

begrijpelijke en systematische wijze worden voorgelicht en gemotiveerd. De meeste **gemeenten en intercommunales** hebben op dat punt schitterend werk gepresteerd.

Hun deel van de opdracht, met name de selectieve ophaling - in de volksmond sterk geassocieerd met de 'blauwe zak' - hebben ze op efficiënte wijze volbracht en ondersteund met een heldere en educatieve communicatie naar de bevolking toe. Hun soms moeizaam bedongen alliantie met Fost Plus werpt schitterende vruchten af.

De massale reductie van het 'echte' - dat wil zeggen, voor stort of verbrandingsoven bestemde - verpakkingsafval heeft zich weten door te drukken in weerwil van een lichte groei (van 71,8 naar 74,4 kg per inwoner/jaar in de periode 1995-2001) die zich nog steeds manifesteert in het verbruik van eenmalige verpakkingen. Deze vaststelling levert regelmatig stof tot kritiek.

De waarheid heeft haar rechten. Het zijn niet langer de bedrijven die deze toename van eenmalige verpakking veroorzaken. Zij hebben allang begrepen dat minder verpakkingsgewicht een kostenbesparend effect oplevert. De drijvende krachten komen vanuit de **demografische hoek**. Vergrijzing van de bevolking, enerzijds, die de vraag aanscherpt naar meer comfort en minder gesleur met verpakkingen. Anderzijds, de trend naar steeds kleinere gezinnen die resulteert in kleinere verbruiksporties per hoofd en aldus automatisch in meer benodigde verpakking per aangekochte producteenheid. In een hypothetische toestand van overwegend kroostrijke gezinnen - zoals een goeie halve eeuw geleden - zou het verbruik van eenmalige verpakking automatisch een steile duik nemen. Voegen we daar nog aan toe de drang naar meer vrije tijd (picknick, camping, festivals, enz.), het verdwijnen van het vaste uurpatroon voor de maaltijden, de verplaatsing van de keukenactiviteit thuis naar de catering (inclusief traiteurs en keurslagers) en de groeiende mobiliteit in het algemeen. Allemaal factoren die nieuwe eisen stellen aan de verpakking.

Als factoren van fundamenteel demografische aard het verpakkingsgebeuren gaan beïnvloeden is grote omzichtigheid geboden. Met gemeenplaatsen en klopjachten op de zogeheten boosdoeners lost men niets op. De discussie moet ten gronde worden gevoerd, met alle betrouwbare gegevens en feiten op tafel. Waar het op aankomt, is dat de afvalberg van wegwerpmaterialen - die 10 à 15 jaar geleden op exponentiële wijze aan het groeien was en de bestuurders van gemeenten en intercommunales slapeloze nachten bezorgde - resoluut wordt afgebouwd. En dat is overduidelijk het geval. Hier en daar zelfs tot ongenoegen van sommige verantwoordelijken die de brandstofaanvoer voor hun verbrandingsovens drastisch zien teruggelopen. Of hoe een dubbeltje rollen kan!

Wetgeving nageleefd ?

Nog een pertinente vraag: werden de **wettelijke doelstellingen** gehaald? Zeer zeker. Ze werden zelfs in ruime mate

overtroffen. We maken even de vergelijking tussen de doelstellingen die het I.S.A. (interregionaal samenwerkingsakkoord) oplegt en het resultaat dat effectief door de leden van Fost Plus samen werd behaald:

Tabel 1
Vergelijking ISA-norm/resultaat 2001

	ISA norm	Resultaat 2001
1. Globale valorisatie (som van recyclage & andere nuttige terugwinning)	80 %	82 %
2. Recyclage afzonderlijk	50 %	80 %
3. Recyclage per materiaalsoort (minimum)	15 %	tussen 27-88 %

Men mag hierbij niet uit het oog verliezen dat België zich binnen het Europese peloton in 'pole position' heeft geplaatst. Met de algemene doelstelling van 80% valorisatie zijn we echt de eerste van de klas, op afstand gevolgd door Duitsland en Nederland die beiden met 65% de tweede plaats bezetten. En daarbij te bedenken dat de kosten-batenstudie van *R.D.C. Environment* - in opdracht van de Europese Commissie voorgelegd in mei 2001 - heeft aangetoond dat het 'recycling optimum' varieert tussen 45 en 70%, naargelang de lidstaat (in functie van factoren zoals demografie, verpakkingsmix, overheidskeuze inzake afvalbeleid, enz.).

De vraag stelt zich overigens of het maatschappelijk verantwoord is de doelstellingen voor ons land nog verder op te drijven. De **marginale kost** om vanuit een zo hoog prestatieniveau nog beter te doen is enorm. De huidige recyclagepiek van 80% wordt geschraagd door een budget van € 100 miljoen. Om er nog een schep van 3% bovenop te doen en aldus 83 % te halen, zou er een extra budget van € 40 miljoen moeten bijgehaald worden, hetzij een kostenstijging van 40% om het resultaat met 3% te verbeteren. De grens van het redelijk haalbare lijkt nabij.

Het klinkt natuurlijk sympathiek - vooral op momenten van oploeiende verkiezingskoorts - om met steeds hogere cijfers uit te pakken. Maar zijn we ons niet aan het vergalopperen? Is niet het ogenblik aangebroken om de sector van de **verpakkingen wat met rust te laten** - dat wil zeggen op het extreem hoge peil van vandaag verder te laten werken - en zich te concentreren op andere gebieden van vast afval waar nog een levensgrote achterstand is op te halen? Een mening die ook bij zekere overheidsinstanties veld wint. De Brusselse milieuminister Didier Gosuin drukte het in zijn toespraak op 13 mei jl. (Algemene Vergadering Fost Plus) als volgt uit:

"Hoewel een gezond beheer van het verpakkingsafval een krachtlijn van ons beleid moet blijven, zijn er heel wat belangrijkere prioriteiten inzake milieubescherming en afvalbeheer. Onze prioritaire doelstellingen liggen vandaag elders. Het is een absolute noodzaak dat de hoeveelheid afval, die vandaag nog wordt verbrand of gestort, wordt verminderd: bouwafval, inerte afvalstoffen, gewoon

industriële afval, versleten banden, grof vuil, huishoudelijk of industrieel organisch afval, gevaarlijk afval, ... Het gaat immers om enorme hoeveelheden."

Een duidelijk signaal vanuit een vrij onverdachte bron. En heeft de voorbije zomer - met de Top van Johannesburg en de ellendige watersnood alom - ons niet geleerd dat er op milieugebied nog immense problemen schreeuwen om meer aandacht, beleid en middelen? Een reden temeer om ons poer niet te verschieten naar de 'opgeloste' doelwitten.

In feite heeft ons land op zijn typisch pragmatische wijze het **meest kostenefficiënte en transparante systeem** inzake recyclage van huishoudelijk verpakkingsafval binnen de EU ontwikkeld. Zowel op het vlak van tonnages en kwaliteit van de opgehaalde secundaire grondstoffen, als van de ermee verbonden kostprijs per capita (lager dan € 10 per inwoner/jaar). En wat stellen we vast zoals op andere domeinen waar ons land uitmunt? Behalve insiders weet of beseft niemand het. Met hun eigen officiële cijfers ter staving zouden onze ministers op de bijeenkomsten van de Europese Raad en elders kunnen pronken met wat hun burgers, lokale besturen en ondernemingen hand in hand via Fost Plus hebben tot stand gebracht. Al was het maar om even een ander geluid te laten horen dan schandalen van pedofilie, smeergeld en dioxine. We zien het niet gebeuren. Ligt het aan onze aangeboren mentaliteit van 'underdog'? Of zit het zo dat er zich op milieugebied geen 'success story' mag aandienen?

Langs die kant schiet onze **communicatie** klaarblijkelijk nog tekort. Wellicht waren de werkpaarden van Fost Plus zo hard aan het zwoegen dat ze geen tijd vonden om er een gestructureerd verhaal rond te schrijven en te promoten. Onhoudbaar. Niet aangepast aan de tijd van mediatische supermacht waarin we leven. De leiding van Fost Plus beseft dat en er wordt aan gewerkt.

Perspectieven

'So far, so good'. Maar wat zijn de vooruitzichten voor Fost Plus en welke uitdagingen bieden zich aan?

Het **voortzetten** van de huidige activiteit op zich is zeker geen sinecure. Het beleid rond 'Milieu & Verpakking' is nog jeugdig en daardoor omgeven door een wetgevend kader dat tekenen van onstabiele vertoont. Drie niveaus zijn daarbij te onderscheiden:

- Met ernstige vertraging tracht de **EU-Commissie** de Richtlijn 94/62 betreffende verpakking en verpakkingsafval te actualiseren. Men mag zich verwachten aan verhoogde doelstellingen voor de percentages van valorisatie en recyclage (globaal en per materiaalsoort). Vermits de EU altijd het juiste midden moet nastreven tussen de lidstaten, zijn er voor België langs die kant geen onaangename verrassingen te vrezen. Ons land speelt immers bovenaan in de 'Champion's League' van het milieubeleid inzake verpakkingsafval.

- Op het **federale** vlak moet tegen eind 2002 duidelijk worden waar de huidige regeringscoalitie uitkomt met haar herziening van de milieutaksenwet van 1993. Het voorgenomen systeem van ecotaksen/ecoboni zou wel een stevige knuppel in het hoenderhok gooien indien het 'rücksichtlos' wordt ingevoerd. Er zal alleen mee te leven vallen in de mate dat de ondernemingen vrijstelling kunnen bekomen door hun voorbeeldige prestatie inzake recyclage te bestendigen.
- Op het menu van de **gewesten** staat de herziening van de erkenningvoorwaarden ingeschreven tegen eind 2003. Dus op een boogschuit verwijderd van de regionale verkiezingen die in 2004 plaatsvinden. Laat ons hopen dat tegen die tijd het inzicht en de dialoog voldoende gerijpt zullen zijn, zodat het kind niet met het badwater wordt weggegooid.

Het behoort niet tot de specifieke opdracht van Fost Plus zich op te werpen als direct betrokken onderhandelaar bij de vele demarches en raadplegingen in verband met wetgevende initiatieven. Sectorale en interprofessionele organisaties treden hiervoor in het strijdperk. Maar telkens ligt hierbij het lot van Fost Plus in de weegschaal. Het is dus van levensbelang dat men daar de ontwikkelingen op de voet volgt en de juiste signalen uitstuurt vanuit het werkterrein.

Op het gevoelige gebied van de **preventie** is er nog een lange weg af te leggen. Amper vijf jaar geleden hield de

overheid er daaromtrent een uiterst restrictieve visie op na. Toen gold voor Fost Plus een de *facto* verbod om initiatief te nemen met betrekking tot de preventie. Selectief ophalen en recycleren en daarmee basta, zo luidde het parool. Intussen hebben alle actoren veel bijgeleerd en zijn de meningen geëvolueerd. Niemand kan ontkennen dat de verwerking van het 'groene punt' in de kostprijs van de producten binnen de bedrijven spontaan heeft geleid tot een 'preventie' reflex. Een levend voorbeeld van internalisering van de milieukost. Het 'Fost Plus' systeem leidt als het ware vanzelf tot preventie, willens nillens. Vandaag ontwaart men een toenemende druk van overheidswege op Fost Plus om tastbare actie te ondernemen met betrekking tot de voorkoming van verpakkingsafval. Hier tekent zich een immense uitdaging af en de vraag kan worden gesteld tot op welke hoogte zich daaruit een tweede volwaardige pijler voor de 'Fost Plus' activiteit zal ontwikkelen in de eerstvolgende vijf jaar. Er is in elk geval werk aan de winkel en het staat buiten kijf dat preventie een centraal thema zal vormen bij de komende onderhandelingen over het regionale erkenningstatuut.

Zwerfvuil

Valt er daarnaast ook iets te doen aan het **zwerfvuil**? In strikte zin genomen is hier geen taak weggelegd voor Fost Plus. Het huishoudelijke verpakkingsafval levert een slechts beperkte en oppervlakkige fractie van het in de natuur

foto: FOST Plus

■ Glas, papier en karton worden van oudsher vlot gerecycleerd. De toepassingsmogelijkheden evolueren spectaculair; wat dacht u van deze meubelen!?

achtergelaten afval dat ons zo regelmatig en terecht met ergernis vervult. Maar het is zo zichtbaar aanwezig - zeker op de publieke plaatsen waar veel volk langskomt - en daardoor wekt het de indruk van een meer dan proportionele medeplichtigheid. Er moet dus iets aan gedaan worden. Fost Plus doet mee en is bereid acties te ondersteunen met een duidelijke voorkeur voor preventie van zwerfvuil ten opzichte van symptoombestrijding.

Technologie

Om af te ronden nog een korte beschouwing in verband met de **technologische ontwikkeling** in de recyclage-sector en in de verpakkingsmaterialen. Jazeker, er is veel in beweging. De secundaire grondstoffenmarkten boeken flinke vooruitgang. Nog geen 15 jaar geleden zaten we met de daver op het lijf omdat we de zondvloed van overtollig recuperatieglas vanuit Duitsland onze grenzen zagen overspoelen. Vandaag vinden de vezels van 27 PET-flessen hun weg naar de textielindustrie om er 1 T-shirt mee te fabriceren. Recyclage van 670 blikjes in aluminium bezorgt ons het basismateriaal voor 1 fiets en 19.000 stalen conservenblikjes presteren hetzelfde voor 1 auto. Glas, papier en karton beschikken van oudsher over een traditie van recyclage en doen het uitstekend. De toepassingsmogelijk-

heden vermenigvuldigen zich zienderogen. Ook voor de zorgenkinderen van de kunststofsector openen zich nieuwe perspectieven. Een omstandig overzicht van de recente ontwikkelingen op dit gebied overschrijdt het kader van deze bijdrage. Er zit meer dan voldoende stof in voor een volgend artikel.

Tot besluit

De eigentijdse saga van het milieubeleid ten aanzien van de huishoudelijke verpakkingen toont aan dat er altijd uitwegen zijn te vinden voor op het eerste gezicht uitzichtloze problemen van maatschappelijke aard. Mits inzicht, verbeeldingskracht, vastberadenheid, durf en vooral partnership tussen burgers, bedrijfsleven en overheid. De horizon voor verdere ontwikkeling tekent zich gunstig af. Ons land mag zich de **gouden medaille** in het Europese kampioenschap 'Huishoudelijke verpakking & Milieu' niet afhandig laten maken.

Intussen is het wetsontwerp "Ecotaksen" op 4 december 2002 goedgekeurd door de Kamercommissie Financiën. Normaliter gaat de stemming in plenaire zitting nog voor het jaareinde door. Dit artikel werd eind november 2002 gefinaliseerd. De auteur kon bijgevolg met dit gegeven geen rekening houden.

EUROPAL PACKAGING

We wensen u voor 2003
een buidel vol herbruikbare geluismomenten,
waar niet één wegwerpmoment tussen zit.

www.europal-group.com

Europal
Inventive on every facet